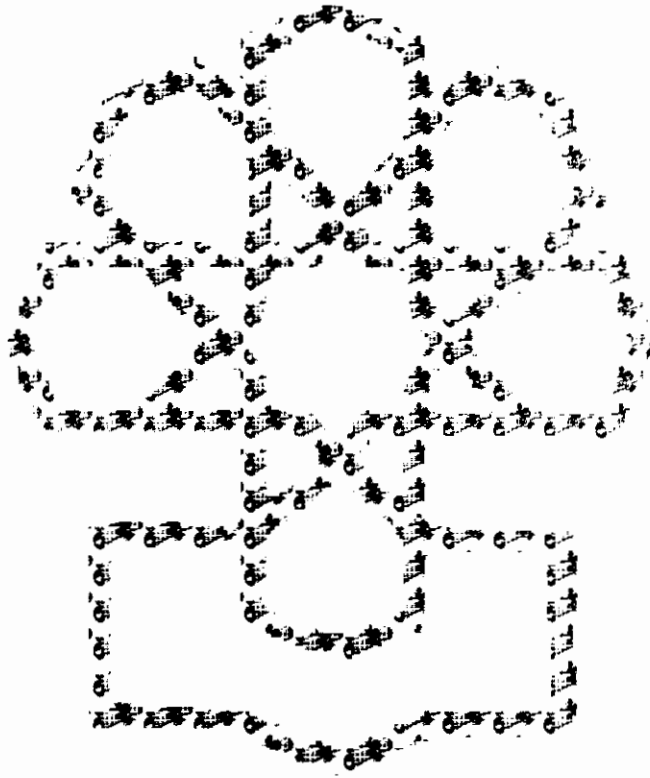

صادرات غیرنفتی در لایحه بودجه

درباره لایحه بودجه ۱۳۷۹ - شماره (۱۵)

معاونت پژوهشی

دی ۱۳۷۸

کار: دفتر بررسی های اقتصادی

مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی

خانه و واحد اسناد و اطلاعیه: راس مارابین

شماره: ۱۵۰۳۱

تاریخ: ۷۸/۱۰/۲۶

کد گزارش: ۱۶۰۵۱۱۸

بسمه تعالی

صادرات غیرنفتی در لایحه بودجه

کد گزارش: ۱۶۰۵۱۱۸

فهرست مطالب

۲	۱- مقدمه .....
۲	۲- تبصره‌های ذی ربط در لایحه .....
۲	۱-۲- تبصره ۱۴ .....
۳	۲-۲- تبصره ۱۷ .....
۳	۳-۲- تبصره ۲۹ .....
۳	۴-۲- تبصره ۳۳ .....
۳	۵-۲- تبصره ۳۵ .....
۳	۶-۲- تبصره ۴۷ .....
۴	۳- اعتبارات ذی ربط با صادرات .....
۴	۴- هم‌نوعی تبصره‌ها با برنامه‌م توسعه .....
۵	۵- پیشنهادات .....
۵	۶- چشم انداز صادرات غیرنفتی .....

تصویب شد
تاریخ تصویب: ۱۳۹۷/۰۳/۰۵
محل امضاء: .....
محل مهر: .....

توسعه صادرات غیرنفتی و رهایی از اتکاب به درآمدهای حاصل از صدور نفت خام در سال‌های اخیر به گونه‌ای روزافزون مورد تأکید قرار گرفته است. تأکید طرح ساماندهی اقتصادی کشور و «دستیابی به جهش در صادرات غیرنفتی کشور» در برنامه سوم توسعه از جمله بارزترین نمودهای این تأکید هستند. روند افزایش صادرات غیرنفتی کشور از نیمه دوم سال ۱۳۷۷ آغاز گردید و آمار صادرات غیرنفتی کشور در هشت ماهه اول امسال نزدیک به ۲۰ درصد نسبت به مدت مشابه سال قبل افزایش نشان می‌دهد. در این گزارش، تبصره‌های مرتبط با صادرات در لایحه بودجه سال ۱۳۷۹ مورد بررسی قرار می‌گیرد تا کفایت یا عدم کفایت آنها برای دستیابی به جهش در صادرات غیرنفتی و هم‌سنگی آن با لایحه برنامه سوم توسعه روشن گردد.

۲- تبصره‌های ذی ربط در لایحه

در لایحه بودجه سال ۱۳۷۹ کشور تنها شش تبصره به طور مستقیم به صادرات غیرنفتی کشور مربوط می‌شوند. بدیهی است که افزایش قیمت انرژی و دیگر کالاها و خدمات دولتی و به طور کلی، تبعات تورمی بودجه نیز بر صادرات غیرنفتی کشور تأثیر می‌گذارند اما از آنجا که دولت در لایحه برنامه سوم توسعه متعهد گردیده است تا قیمت ارز حاصل از صادرات به گونه‌ای باشد که تورم باعث کاهش قابلیت رقابت کالاهای صادراتی نشود، از این موارد صرف نظر می‌شود. در واقع، یکی از دلایل افزایش صادرات غیرنفتی در سال جاری نیز افزایش قیمت واریزنامه بعد از مدت‌ها تثبیت مصنوعی آن بوده است.

۲-۱- تبصره ۱۴

در این تبصره سه نکته مهم وجود دارد. اول، حق ثبت سفارش کالاهای وارداتی به میزان سال قبل (هر دلار ۲۷۵ ریال) تعیین شده است. بنابراین، نهاده‌های وارداتی مورد مصرف در تولید کالاهای صادراتی با افزایش هزینه روبه‌رو نخواهند بود. البته در صورتی که علاوه بر حقوق گمرکی و سود بازرگانی، حق ثبت سفارش نهاده‌های وارداتی مورد مصرف در تولید کالاهای صادراتی به صادرکنندگان عودت داده می‌شود، قدرت رقابتی آنها افزایش بیشتری پیدا می‌کند.

دوم، با معافیت سرمایه‌گذاری خارجی و طرح‌های بیع متقابل از پرداخت حق ثبت سفارش، زمینه این قبیل سرمایه‌گذاری‌ها برای تولید کالاهای صادراتی تقویت می‌گردد. گرچه باید پذیرفت که این امر تبعیضی برای سرمایه‌گذاران داخلی محسوب می‌شود. در صورت پذیرش پیشنهاد ارائه شده در بند اول، این تبعیض تا حدود زیادی برطرف خواهد شد.

سوم، با عودت مالیات بر مصرف کالاهای داخلی که توسط مسافران خارجی از کشور خارج می‌شوند، زمینه توسعه صادرات کالاهای غیرنفتی تقویت می‌گردد و صادرات چمدانی رونق بیشتری خواهد یافت.

۲-۲- تبصره ۱۷

در بند (ک) تبصره (۱۷) با اختصاص ۵ درصد ظرفیت دانشگاه‌ها به دانشجویان خارجی یا دانشجویان ایرانی مشغول به تحصیل در خارج، عملاً زمینه توسعه صادرات خدمات تقویت گردیده است. با این کار حداقل می‌توان ده هزار دانشجو را پذیرفت که اگر تنها شهریه آنها را معادل دو هزار دلار در سال فرض کنیم، حدود بیست میلیون دلار عاید کشور خواهد شد. البته تصور نمی‌رود که در سال اول این تعداد دانشجو جذب شوند.

۲-۳- تبصره ۲۹

از آنجا که درآمدهای ارزی حاصل از صدور نفت در سال ۱۳۷۸ به طور یقین بیش از ارقام پیش‌بینی شده خواهد بود و در سال ۱۳۷۹ نیز در صورت حفظ سقف فعلی تولید، قیمت نفت بیش از رقم پیش‌بینی شده در لایحه خواهد بود، مازاد درآمد ارزی حاصله و درآمد ریالی حاصل از فروش آن به نرخ واریزنامه می‌تواند صرف تقویت سرمایه بانک توسعه صادرات و تأمین بخشی از نقدینگی مورد نیاز امور تولیدی شود که هر یک از این عوامل در تقویت تولید و صادرات کشور اثربخش خواهد بود.

بند (ف) تبصره (۲۹) با دادن مجوز تأمین منابع مالی خارجی تا سقف یک صد میلیون دلار برای خرید ماشین‌آلاتی که صرفاً تولیدات صادراتی دارند، گام مؤثری در جهت دهی منابع به سمت تولیدات صادراتی به شمار می‌رود.

بند (ق) تبصره (۲۹) نیز با خرید ارز فروشندگان صنایع دستی، هتلداران و دفاتر جهانگردی به نرخ توافقی و اختصاص یک درصد از آن با نرخ ارز شناور جهت حضور در نمایشگاه‌های بین‌المللی نیز در توسعه صادرات این قبیل کالاها و خدمات اثربخش خواهد بود. اختیاری نمودن الصاق شناسنامه برای فرش صادراتی نیز می‌تواند مشکل برخی از صادرکنندگان را مرتفع نماید.

۲-۴- تبصره ۳۳

در بندهای (و) و (ز) این تبصره بر حمل کالا توسط راه‌آهن و سوخت‌های عبوری از کشور عوارضی وضع شده است که تا آنجا که به صدور خدمات توسط اشخاص ایرانی مربوط می‌شود تا حدی جنبه ضدصادراتی دارد. شایسته است اخذ این عوارض با محاسبات دقیق صورت گیرد تا ضمن کسب درآمد برای دولت و انتقال رانت به داخل کشور، لطمه‌ای به صادرات وارد نشود.

۲-۵- تبصره ۳۵

بند (و) تبصره (۳۵) با معاف ساختن صادرات فولاد، مس و پتروشیمی و خودرو از مالیات بر فروش بر قابلیت رقابت و افزایش صادرات آنها مؤثر خواهد بود.

۲-۶- تبصره ۴۷

در این تبصره انعقاد قرارداد اعطای اعتبار صادراتی به کشورهای هدف در زمینه صدور خدمات فنی - مهندسی و پرداخت تا سقف ۱۵ میلیارد ریال در وجه صادرکنندگان پیش‌بینی شده است که قدم مثبتی

محسوب می‌گردد. تا سقف ۱۵ میلیارد ریال نیز برای تأمین تمام یا بخشی از مابه‌التفاوت نرخ سود و کارمزد اعتبارات پرداختی توسط نظام بانکی در نظر گرفته شده است و اعتباری نیز در ردیف ۵۰۳۴۱۸ جهت بستر سازی و تشویق خدمات نرم‌افزاری رایانه‌ای و کمک به صادرات آنها در نظر گرفته شده است.

۳- اعتبارات ذی ربط با صادرات

در اعتبارات بخش بازرگانی لایحه بودجه سال ۱۳۷۹، اعتبارات مرتبط با امور توسعه و بهبود صادرات نظیر اعتبارات موضوع ماده ۲۰ قانون مقررات صادرات و واردات، سرمایه صندوق ضمانت صادرات و فعالیت‌های توسعه و بهبود صادرات مرکز توسعه صادرات به ترتیب حدود ۲۹۰ درصد، ۶۰ درصد و ۹۰ درصد افزایش یافته‌اند و بدین اعتبار تسهیلات بیشتری در جهت حمایت از صادرات غیرنفتی اعمال گردیده است.

۴- هم‌سنجی تبصره‌ها با برنامه سوم توسعه

اکثر قریب به اتفاق تبصره‌های مورد اشاره با لایحه برنامه سوم توسعه هماهنگی دارند. به‌عنوان نمونه، معافیت فولاد، مس، محصولات پتروشیمی و خودروهای صادراتی از پرداخت مالیات بر مصرف، اعطای اعتبارات صادراتی به کشورهای هدف در زمینه صادرات خدمات فنی - مهندسی، تقویت سرمایه بانک توسعه صادرات و صندوق ضمانت صادرات، اختصاص یک صد میلیون دلار برای خرید ماشین‌آلات کالاهای صادراتی، بازپرداخت مالیات بر فروش به مسافرین خارجی همگی از جمله اموری هستند که با استراتژی دستیابی به جهش در صادرات غیرنفتی هماهنگ بوده و برای هر یک از آنها ماده مشخصی در لایحه برنامه سوم یا راه کارهای اجرایی آن وجود دارد.

لکن این بدان مفهوم نیست که لایحه حاضر کاملاً با برنامه سوم توسعه مطابقت دارد و برای دستیابی به جهش در صادرات غیرنفتی کفایت خواهد کرد. به‌عنوان مثال، در لایحه برنامه سوم توسعه راه اندازی شبکه جامع اطلاع رسانی تجاری داخلی و بین‌المللی در دو سال اول برنامه توسط وزارت بازرگانی تکلیف شده است لکن اعتبار خاصی در لایحه بودجه برای آن منظور نگردیده است. به همین ترتیب در لایحه و راه کارهای اجرایی برنامه سوم به اموری نظیر ایجاد پایانه‌های صادراتی، حمایت از صندوق‌های غیردولتی توسعه صادرات اشاره شده است که در لایحه حاضر مورد توجه قرار نگرفته‌اند. به همین ترتیب، قرار بود با هدف جهت‌دهی مناطق آزاد به سمت اهداف صادراتی آنها، بودجه این مناطق در لوایح بودجه سالانه پیش‌بینی گردد که ظاهراً چنین نشده است. به علاوه، میزان اعتبارات اختصاص یافته در برخی از تبصره‌های پیش‌گفته شده به هیچ وجه برای دستیابی به جهش در صادرات غیرنفتی کفایت نخواهد کرد. به‌عنوان مثال، هنگامی که قرار باشد هر ساله صدها میلیون دلار صادرات خدمات فنی - مهندسی داشته باشیم اختصاص اعتباری معادل ۱۵ میلیارد ریال (حدود ۱/۵ میلیون دلار) برای پرداخت به صادرکنندگان این نوع خدمات چندان وافی به مقصود نخواهد بود.

۵- پیشنهادات

عمده‌ترین پیشنهادات قابل طرح عبارتند از:

- ۱- باز پرداخت حق ثبت سفارش مواد اولیه و ارداتی به کار رفته در تولید کالاهای صادراتی؛
- ۲- بخش بیشتری از مازاد درآمدهای نفتی به خرید ماشین‌آلات تولیدکننده محصولات صادراتی اختصاص یابد؛
- ۳- سقف اعضای اعتبار صادراتی به صادرکنندگان خدمات فنی - مهندسی افزایش یابد و تسهیلات مشابهی برای صادرات کالاهای صنعتی در نظر گرفته شود؛
- ۴- اعتبار خاصی برای راه‌اندازی شبکه جامع اطلاع‌رسانی تجاری در کشور پیش‌بینی شود؛
- ۵- برای آن دسته از مواد و راه‌کارهای اجرایی برنامه سوم (نظیر پایانه‌های صادراتی و صندوق‌های غیردولتی توسعه صادرات) که مورد غفلت واقع شده‌اند، اعتبار لازم در نظر گرفته شود.

۶- چشم انداز صادرات غیرنفتی

گرچه در جداول پیوست لایحه برنامه سوم صادرات کالاهای غیرنفتی کشور در سال ۱۳۷۸ حدود ۳/۹ میلیارد دلار پیش‌بینی شده است لکن با توجه به عملکرد صادرات کشور در هشت ماهه اول سال جاری بعید به نظر می‌رسد که این رقم از ۳/۵ میلیارد دلار فراتر رود. با لحاظ نمودن تسهیلاتی که در لایحه بودجه سال ۱۳۷۹ کل کشور برای صادرات در نظر گرفته شده است احتمالاً این رقم در سال ۱۳۷۹ به حدود ۴ میلیارد دلار خواهد رسید که حدود ۰/۶ میلیارد دلار کمتر از هدف پیش‌بینی شده در سال ۱۳۷۹ خواهد بود. مشکل اصلی عدم تحقق اهداف صادراتی کشور عمدتاً به عملکرد ضعیف بخش صنعت باز میگردد و تا زمانی که سرمایه‌گذاری‌های انجام شده و تخصیص منابع به این بخش با نگاه به بازارهای جهانی نباشد و از سرمایه‌گذاری‌های خارجی و تکنولوژی روز جهان در بخش صنعت استفاده نشود این مشکل کماکان باقی خواهد ماند.